

Государственное бюджетное учреждение города Москвы
«БИБЛИОТЕКА УКРАИНСКОЙ ЛИТЕРАТУРЫ»

Клуб студия «Слово»: наши публикации

Анатолий ОЛІЙНИК

РАННІ ПАРОСТКИ

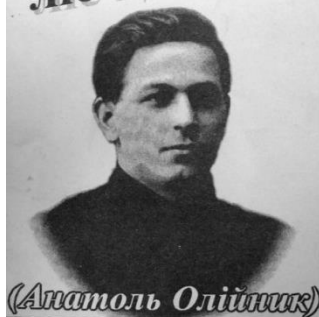
Электронное издание БУЛ

Избранные страницы альманаха БУЛ



Станіслав РЕП'ЯХ
Портрети земляків

А завтра —
ліс і день...



(Анатоль Олійник)



Анатоль Олійник

Віват, життя



Из неопубликованного наследия поэта

Выпуск посвящается 115-летию со дня рождения и 80-летию со дня
смерти украинского поэта А.А. ОЛІЙНИКА (1902-1936),

Составитель библиотечного выпуска В.Г. Крикуненко

г. Москва

20 апреля 2017 г.

ВОЗВРАЩЕНИЕ НАВСЕГДА

Судьба одного из творцов украинского литературного возрождения в 1920-е-1930-е гг., чьё имя на страницах тогдашних журналов соседствовало с фамилиями Владимира Сосюры и Павла Тычины, сложилась драматично. Спасаясь от репрессий, Анатолий Олейник вынужден был, как он сам писал, «отправить себя в добровольную ссылку», уехав с милой Украины в далёкую утопающую в песках среднеазиатской пустыни Кара-Калпакию...

При жизни поэт, создавший немало прекрасных стихотворений, поэм, рассказов, нередко печатавшийся в литературной периодике, не успел издать ни одной книги своих произведений. Казалось, пески забвения, подобно кара-кумским барханам, должны были похоронить память о самобитном творце. Но этого, счастливо, не случилось.

Несколько лет тому назад читатели и гости Библиотеки украинской литературы в Москве пришли в клуб «Родичі — Большая семья», чтобы воздать дань уважения тем, благодаря кому происходит возвращение поэта в украинскую литературу.

Это — жена Анатолия Олейника Мария, сумевшая сохранить бесценные рукописи, и сын Олег, подготовивший к печати и выпустивший в московских издательствах два полновесных сборника стихотворений и поэм («Амурова декада», «Віват, життя!»), написанных отцом.

Нехай і так.

Хай порубали

Аж при землі зелений гай,

Ліси ж і потім виростили

І звеселяли рідний край.

І ми ростем — уже не лози,

Доволі гнутись, як вони!

Нехай кріпиться зимо морози,

Не подолати їй весни!

Отрадно, что в год 115-летия со дня рождения Анатолия Олейника стараниями его давно проживающего в Москве сына Олега, составителя сборника, и литературно поддерживавшей его украинской поэтессы из Москвы Софии Буняк к нам приходит новая книга незабытого поэта, включающая в себя его литературные дебюты, произведения, по которым интересно проследить становление молодого таланта, поиск поэтом собственного творческого стиля и жизненных смыслов, неровный и певучий пульс его ранней лирики.

Часть текстов, вошедших в сборник «РАННІ ПАРОСТКИ», предлагаем вниманию наших читателей. *ПРИЄМНОГО ПРОЧИТАННЯ!*

Виталий КРИКУНЕНКО, поэт, переводчик, лауреат Международного фестиваля славянской поэзии «Поющие письмена»

РАННІ ТВОРИ ПОЕТА РОЗСТРІЛЯНОГО ВІДРОДЖЕННЯ

Анатоль Андрійович Олійник (9.11.1902-24.8.1936) став поетом, будучи студентом педтехнікуму у місті Борзні на Чернігівщині. У ці роки (1920-1924) він пише багато віршів. У педтехнікумі згуртовує тих, хто мав нахил до творчості, і вони утворюють літературне об'єднання, яке починає укладати рукописний літературний альманах. Перше число цього альманаху знаходиться в історико-краєзнавчому музеї Борзни, а друге число зберігається в родинному архіві поета.

Після закінчення педтехнікуму Анатоль Олійник викладає українську мову і літературу у одній із шкіл Конотопу і одночасно працює коректором у місцевій газеті «Селянські вісті». Він активно друкується в тогочасній українській періодиці, у школі організує літературний гурток.

Короткі роки життя Анатолія Олійника були неспокійними і тривожними, що змушувало часто міняти адресу. Несподівано 28 листопада 1929р. його заарештували. В Україні набрав темпи процес по сфабрикованій тогочасним ДПУ справі Спілки визволення України (СВУ). Хоч ув'язнення поета тривало лише 33 дні, але надалі він вже не міг не тільки друкуватись, а й працювати у Конотопі.

Анатоль Олійник вирішив, так би мовити, залягти на дно. Він їде подалі від Конотопу і з 1930 р. вчителює у селах Вінниччини. Заочно закінчує інститут соціального виховання і з осені 1933 р. переїздить вчителювати до Житомира.

Тим часом в Україні почалась нова хвиля репресій проти творчої інтелігенції. Надійшла звістка про арешт молодшого брата Михайла, студента Київського педінституту, який був засланий потім на північ. У цій ситуації Анатоль Олійник звільняється з роботи, їде у Москву, там укладає угоду з постпредставництвом Каракалпацької АРСР і в січні 1933 р. переїздить працювати у Турткуль, тодішню столицю автономної республіки. Дружина поета згадувала сказані їй тоді слова: «Я послав себе у добровільне заслання».

Там Анатоль Олійник працює у газеті «Советская Каракалпакія», друкується в місцевій періодиці, бере активну участь у створенні спілки письменників автономної республіки. Його обирають членом правління спілки.

У липні 1935 р. А.Олійник переїздить до Бухари, де працює доцентом педагогічного інституту. У травні 1936 р. під час відпустки наважується відвідати Україну. Але в результаті тяжкої хвороби він був перевезений до Жовтневої лікарні Києва, де і помер 24 серпня 1936 р.

Простежуючи життєвий шлях Анатолія Олійника, можна побачити, що після закінчення педтехнікуму і до самої смерті йому довелося мешкати у найманому житлі, при чому інколи, уникаючи переслідувань, треба було переїздити швидко з одного місця проживання до іншого. Коли у 1936 р. він з Бухари приїхав в Україну, то, мабуть же, планував це зробити на період відпустки. У Бухарі залишалися якісь особисті речі, у тому числі і рукописи творів. Інші переїзди, звичайно, теж призводили до того, що якісь рукописи могли не зберегтись.

Поезії, написані після закінчення педтехнікуму, які зберегла дружина поета, те, що вдалося зібрати у рідних і близьких людей, в основному вміщено у трьох збірках А. Олійника: «Вітрила напнуто», «Амурова декада», «Віват, життя». Вцілів і чималий поетичний доробок, створений під час навчання у педтехнікумі, коли поет жив у батьківському будинку. І після його смерті зошити з цими ранніми творами старанно зберігали його сестри Олімпіада і Олександра та брат Михайло.

Деяка частина ранніх поезій А. Олійника увійшла в три вищезгадані його збірки. Декілька прозових оповідань вміщено у книзі А. Речмедіна «Чарівний лірик із Борзни». Але значна кількість віршів залишається ненадрукованою.

Що можна сказати про ранні твори А. Олійника періоду навчання у педтехнікумі? Як у кожного поета, який починає художню творчість, там є певна кількість віршів, позначених початківством, наслідування. Деякі вірші не пройшли випробування часом. Але немало поезій, написаних у 1920-1924 роки, таке випробування пройшли. От, скажімо, вірш «Їх розстріляли» (1923р.), надрукований у газеті «Комсомолец України» 17.10.1927 р. Цей вірш не сприймали байдуже ні тоді, у двадцяті роки, ні тепер:

*Їх розстріляли на толоці
Чубатих двох якихсь братів.
Один лежав на правім боці,
Другий дивитися хотів
На ясне сонце. І він бачив,
І сонце грало в скло-очах,
І прапор їхній тут маячив
Надвоє подраний в ногах.
Ніхто не знав, кого забили,
Байдуже наслав череда:
Лиш воронне і налетіло,
Травицю вітер лиш гойдав.
І крові тихо напувались
Братів нечесані чуби...
Вгорі ж на глум їм цілувались
Два білосніжні голуби.*

Напевне цей вірш був написаний під враженням від пережитого у 1918 році, коли групу гімназистів (серед них був і А. Олійник) борзнянські чекісти вели вночі, щоб у полі розстріляти. Виною гімназистів було лише те, що вони, пустуючи, відбили замок місцевої в'язниці, випустили замкнених на подвір'ї собак і залишили напис: «Ленін дав собакам амністію». Тоді хлопці кинулись врозтіч, і декільком з них, у їх числі і Анатолію Олійнику вдалося втекти і уціліти.

Або ще приклад. Композитор Микола Збарацький вирішив написати музику на два вірші А. Олійника. У його розпорядженні була збірка поета «Вітрила напнуто». Композитор зупинив свій вибір не на творах періоду 1925-1928 роках або періоду 1929-1931 роках. Він написав музику на слова «Як іду до тебе» і «Я очей з тебе не зрушу», написані саме у 1920-1924 роки. І вже тривалий час виконуються ці пісні Миколи Збарацького на слова Анатолія Олійника.

Коли постало питання про передачу літературного архіву А. Олійника на збереження до архівної установи, були ще раз переглянуті його недруковані поезії, написані у 1920-1924 роки. Ті з них, які, на нашу думку, пройшли випробування часом, і ввійшли до пропонованої збірки.

Твори Анатолія Олійника і література про нього вміщені в інтернеті на сайті aoliinik.narod.ru.

**Софія Буняк, член Національної спілки письменників України,
член Спілки письменників Росії**



Олег Олійник, син поета.



Анатоль ОЛІЙНИК

З НЕОПУБЛІКОВАНОГО

*А сонце встане і пригріє,
І розцвітуться паростки.
Привіт тобі, юнацька мріє,
І потиск братньої руки.*
Анатоль Олійник

*Забутих мрій моїх малесенький зшиток
Сьогодні я в скрині старенький знайшов,
І наче то в притчі до батька синок
Вернувся під стріху ось рідную знов.
Так радий йому я! Тут мрії юнацькі,
Тут перше святеє кохання моє,
Прокльони на вчинки людей розбишацькі,
Надії юнацькі... Де ж ви тепер є?
Забута коханка... осипались мрії,
Груші у травні як цвіт яблуневий.
Колись розквітали юнацькі надії...
Осипались мрії – надії вишневі.*

В ПАВУТИНІ ДНІВ

Заспів

Яскравих днів, весняних снів
Вінки плети,
Лунай, лети
Юнацький спів!
Як бджілок рій, працєю, яскрій,
Зови в людей
Серця з грудей
В країну мрій.
Забудь сумні осінні дні...
Колись були...
Тепер пали
Нові вогні!
Я живий, я чую силу
І дотепність дуже смілу,
З каганцем іду в дорогу,
Але чую перемогу.
Серце шепче, серце каже,
Що мій шлях мені покаже
Й над безоднею страшною
Пронесе мене стрілою.
В буроломі ж чарівному
Не спинить стріли нікому.
Полечу ж я в синє море
І втоплю там риму горе.

Борцям вінок

Не треба, не треба, не треба вінків

На ваших могилах, славетні борці.
Вінки ви самі посплітали
На віки віків
Собі в недріжачій крицевій руці,
А людям в серця їх поклали.
І квіти не в'януть, не гинуть з вінків,
А вічні, як сонце на небі, в серцях.
І поки ще люди на світі живі –
На віки віків,
(Хай і надія хоч згасне в очах)
Будуть і свіжі, і вічно живі.

Чуєш, нене? Чуєш, батьку?
Дзвонять дзвінко дзвонарі.
Чуєш?! Чуєш?!
Бачиш, нене?! Бачиш, батьку?!
Маєш! Маєш!
Мають вільні прапори.
На молитву! На коліна!
Дзвонять дзвінко дзвонарі.
Воля! Воля!
Усміхнулась Україна.
Воля! Воля!
Мають вільні прапори.

Квітнають надії шукань сподівання,
До серця летять на вогонь метелі.
Немає на землі
Вічного кохання?
До серця летять на вогонь метелі,
Квітнають надії шукань сподівання.
Щастя так мріється, щастя так хочеться,
У вільній країні так хочеться жить!
Серце! Буде тужить!
Ах! Щось лоскочеться!
Щастя так мріється, щастя так хочеться.
І хочеться жить! І кохати! І жить!

В павутині днів, як муха,
Я чекаю павука.
А надворі
Непрозорі
Ночі.
В напруженні болять очі...
В павутині днів
Який гнів?
Злегкодушшла рука
Легкодуха.
Який гнів?

Я чекаю павука
В павутині днів, як муха.

У мене в серці в глибині
Під радістю журба,
Як та заплакана верба.
Ген, ген в далечині
Минулі дні.
Мене до дзеркала зове
Покласти квіти хтось.
(Було, було й перебулось.)
Стрункуйсь, лице моє криве,
Робись нове –
Гукає хтось.

Похорон

Грицьку Чупринці

Дзінь...Дзень.
Бем... Бов.
Сумно, ніжно
Безнадійно
Дзвінко, ріжно
Мелодійно
Дзвонять дзвони
Похоронні.
Співи хору релігійні
Ллються вгору
Тихі, мрійні.
Ладан куриться пахучий,
В груди лізе жаль пекучий.
Сльози ллються
Променисті,
Серця б'ються
Жалем чистим...
Дзвони похорон справляють,
Звуки дзвонів умирають.
Дзінь, дзень,
Бем...Бов.

Тоді , як п'яні горобці
Пили востанне
І допивали просо,
Прийшли женці
І стоголосо
На рідні ниви
Розливали
Бадьорі хвилясті
Співи
Про волю , рівність і братання –
Ножі

Зміняли на серпи.
Тоді в межі
Востанне
Справляли бенкет горобці
Старі співці.

На розпутті

Ще раб, він вибіг на розпуття
З одвертим серцем і чолом.
І остовпів він за селом,
Як раб-бігун, що от — розпуття.
А сонце скрізь. Поміж шляхами
Привітні житні колоски,
А там село ізнов... Маки..
І сонце скрізь понад шляхами.
І всі шляхи такі привабні,
Стовпів же й написів нема...
Рабу бажання йти всіма,
Бо всі шляхи такі привабні.
Порадь – но, сонце ясне ти,
Чи всі шляхи в один сплети
І постели його рабові!
Стояла пустка на розпутті,
І на розпутті раб упав...
Почулось раз: «Я волю мав...»
Стояла пустка на розпутті.

От уже я й доплітаю,
Любо, глянь, який вінок,
Я тебе ним завітчаю
Візерунками квіток.
А тоді ти сміхом срібним
Серце впоїш вп'ян мені
І кошачим кроком дрібним
Ласк наточиш в тужні дні.
Переп'єшся. Квіти зв'януть,
Ноги стопчуть мій вінок.
Серце крикне – тіні встануть.
Зачервониться клинок.

Г. Гаценкові

Заснула. Спить. Не колиши
І ранком гучно не буди.
І не гукай її туди,
Де зажурились комиші.
Хай краще спить і не проснеться.
І не проснеться більш уже,
Коли в нас будить сон чуже,
А рідне й досі не всміхнеться.

На роботу

Бадьоро. Весело. Добранку!
Я на роботу вперше йду.
Устав я рано на світанку,
Гудка ніяк от не діждусь.
Було ж (старого як згадаю)
Що з ним робили ті гудки!
Щодня він лаявся з одчаю
Здіймав погрозно кулаки.
А я жахавсь, дріжав щоразу
Ховавсь у темний все куток
І чув я батькову образу...
Коли ж тепер... Коли гудок?
Я встав сьогодні на світанку
І сам гудком уже гуду.
Бадьоро. Весело. Добранку!
Я на роботу вперше йду.

Держи, держи, шинкарко, жмені!
На, вивертай мої кишені,
Як душу вивертали в мене.
Налий, та вип'єм за впокій
Мене й душі моєї.
Та за життя зелене,
Засуджене на смерть,
Налий повнісінько, ущерть!
Неси троянд, нагідок, рути,
Налий ще ласк твоїх отрути.
Мене засуджено!...
На смерть...

Не терзайте мене, думи, не терзайте мрії,
Не засмучуйте назовсім літа молодії,
А на хвильку хоч покиньте серце наболіле,
Душі дайте розвернутись в моїм хворім тілі.
Подихати моїм дайте наболілим грудям,
В вічі, в душу зазирнути дайте добрим людям
І найти там половину душі співчування...
Дайте, дайте хоч на хвильку позбутись страждання.
Дайте пісню заспівати ще не співану весні...
Та вгамуйтеся, та не мучте мене, думи навісні.
Не боюсь я смерті, думи, дарма не страхайте...
Не терзайте мене, думи, годі – не терзайте.

В голодний рік

Пісні і лайка, слава і прокльони.
Заперло дух у голода в дзьобу.
Пішли в криваву боротьбу
І музика, і дзвони.

Не довго голод роздивлявся і пристав
До дзвонів в купу. Вранці
Безодня стала у горлянці
І закружляв
В танку шалено він під стони.
Бач! Косять добрі косарі,
Малі згрібають і старі...
І музика і дзвони...

Сьогодні одержав від когось листа,
І радісно так мені стало.
Так палко до нього припали уста,
Так серце бурхливо заграло!
Читав і не вірив, що є той на світі,
Що може заглянути в душу мою,
Що може розбуркати мрії прибиті
І руку для стиску подати свою.
І от відшукав я і радий тому.
І знову надія у мене в очах,
Що можу довірити серце йому
І вкупі пройти з ним тернистий наш шлях.

На руїні

Крок за кроком в самотині
По руїні
Я іду..
Ось ступив уже ногою
Під горою...
Як зйду?
На верхів'ї гори тої,
Ох, крутої
Жде вона.
Мене піснею гукає,
Зазиває
Чарівна.
Срібнострунна ліра в неї,
В тої феї,
Бачу я.
Та умерла в серці віра,
Тая ліра
Не моя.
Не зйду я, не дістану
І бажану
Не візьму
Собі ліру розігнати
В рідній хаті
Людям тьму.
Довго муза мене звала
І стояла
На краю.
Звечоріло. В самотині

На руїні
Я стою.

За смугою чорна смуга
Край плуга лягає,
Одна ляже, ляже друга,
А плуг не 'ддыхає.
Поза плугом орач босий
Орючи співає.
Піт тече, простоволосий
На плуг налягає.
Пара волів плуг тягає,
Мірні їхні кроки,
А орач собі співає:
«Дай Бог хліб високий...
Уроди густих снопів,
Щоб було їх море...»
Я почув тих звуків спів
І забув про горе.

Піду я тепер додому,
Квіток насаджую
І в садочку запашному
Пісню заспіваю
Може, й зійдуть мої квіти
Ранньою весною,
Може, встануть пісні – діти
Прибиті зимою.
Встаньте, встаньте, - я молюся
Цією весною,
Хай іще раз я заллюся
Піснею новою.

Я вільний, як птиця! Крила я маю!
Я в небо блакитне до сонця літаю.
Зараз ось, зараз ізнов полечу
І більше на землю уже не злечу.
Лечу я у небо, очей не 'дріваю,
До чорної хмари уже долітаю.
За хмарою сонця уже я не бачу,
Лечу, пориваюсь до нього на вдачу.
Ах, крила!.. Ох, крила чомусь заболіли...
Крики до вух із землі долетіли.
А грізна хмара от – от наді мною,
Об неї я вдарюсь тоді головою.
Раптом здригнулась тут чорная хмара,
Розбилася хмара від сильного вдара
І миттю на землю дощем сипонула,
На землю дощем тим мене завернула.

О, якби ти зникла, ворожая хмаро,
Мене ти згубила, як сонце Ікара.
Убився Ікар... А я ще живу,
Закутий цепами, яких не порву.

Якби в серці
Були дверці
Та ще й відчинялись,
Тоді вам би, люди злії,
Показав би мої мрії,
Що там поховались.
Ви почули б діла правди
І людського зла назавжди
Ви б поодцурались.
Ви зазнали б кращу долю,
Ви були б борці за волю,
Ви б зачарувались.

Я хочу!

Ні! Жити так я більш не хочу
Гидким мізерним цим життям,
Велику долю я пророчу
Собі таємним почуттям.
Не хочу жить, як тут живуть,
І з жахом вкупі вмерти.
Я хочу голос неба чуť,
Я не боюся смерті.
Впіймать я хочу почуття
І володіти хочу ним,
Я хочу стати зверх життя,
Я хочу бути всім!

Я іду

Я іду, іду без шляху
До яскравої мети.
Я не маю в собі жаху
Бо туди я мушу йти.
Хоч безсилі мої ноги
Й німо мертва там тиша,
До людей в хатки убогі
Рветься все ж моя душа.
Там я зріс у їх недолі,
В їх темряві і журбі,
Так тепер же світло волі
Понесу я їм в собі.

Дихати нічим. Груди тісні.
Під небо! До неба я хочу, до зір!
Подихати вільно повітрям весни,
Я хочу в безмежний простір.

Я хочу, так хочу забутись в горі,
Я хочу, так хочу співати пісні
Як вільная пташка, про сонце і зорі
Моїй чарівниці жаданій весні.
Я буду співати про трави зелені,
Про гай таємничий та темний, і в нім
Я хочу співати про думки шалені,
Що тиснуться щільно у серці моїм.

Мрія

Мрія далека,
Мрія вродлива,
Без краю широка,
Без краю щаслива.
Звуками повна,
Думками ніжна,
Мовчазна – безмовна,
Барвами різна.
Мрія чудова,
Далека неясна,
Минулість казкова,
Дійсність нещасна...
Мрія далека,
Мрія вродлива,
Без краю широка,
Без краю щаслива.

Не кину співать тобі довіку. Струни
Останні не порву.
Буду вірять в ласку твоєї фортуни.
Зову тебе, зову,
Народе мій!
Не кину в квітниках душі ростить квітки,
Не покличу Нову.
Підемо до сонця. Рукою до руки.
Зову тебе, зову,
Народе, мій!

31 грудня

Старечою тихо ходою ступає
Сивий та хворий знеможений рік.
Хвилини короткі іще він конає,
Йому, як для мене, нема уже лік.
Кашля, сердега, і руки ламає,
Дванадцять от – от в незабарі,
А там уже перша радісно сяє...
Приймай же, години, нас в парі!

Юнаку

Агов, юначе! Стій, послухай,
Я дещо спитаю у тебе,

Потилицю дарма знічев'я не чухай,
А краще заглянь – но до себе.
Глянь ти у душу – німа вона, темна,
Що сховано в ній, покажи.
Чи є в тебе мрія юнацька надземна,
Чи інше що краще? Скажи.
Чим серце у тебе юнацьке палає,
Куди тебе вабить воно,
Що кращого людям у світі бажає?
Чи, може, мовчить? Як давно?
Юначе, мовчиш ти понурий.
Черв`як на злиденній землі,
Старий ти, юначе, похмурий
І зморшки на твоїм чолі.
Де ж та юнацька пора золота?
Думками старі молодії.
Куди, де поділася юність свята,
Де ваші святії надії?
Ніщо вас не вабить до праці устати,
Народ безнадійно вас жде,
Що сяйво просвіти у темную хату
Юнацтво укине... а де ж воно. Де?
Темно, ох темно в селянській хатині,
Юнацтво ж без сорому спить...
Слухай, юначе, проснися віднині,
Інакше сумління тебе загнітить.
Гляньте навкруги, як рясно цвіте
І сипле квітками барвиста весна...
Юнацтво, вставай, вставай, золоте,
Вставай від старечого сна!

Ні ж бо, ні, не перестану
Я співать тобі пісень,
Злотно – сяйний вільний день –
Ні – я дзвоном, дзвоном стану.
У хатиноньку убогу
Перед ранком задзвоню,
На всесвітню на борню
Загукаю у дорогу
Стріху рідну заоблишу,
Запалю її вогнем,
Дзвоном, дзвоном, сяйним днем
Я розбуркаю сон – тишу.
Я дзвонитиму без втоми
На всесвітню на борню.
Слава руху і вогню,
Слава вам, могутні громи!

Восени, восени
Весняне хтось співав

І приємно мені
Лоскотав
Коло п'ят.
Таємничо чогось
Усміхавсь циферблат.
Тік – о – так... Тік – о – так...
Бач, збулося!
Збулось!
Ох, як пишно розцвівсь
Зарожевено мак!
І... Осиплеться мак.
Тік – о – так... Тік – о – так...
Таємничо чогось
Усміхавсь циферблат.
Так збулося...
Було.
Восени, восени
Весняне хтось співав
І приємно мені
Лоскотав
Коло п'ят.

Хтось торкнув у серці струни,
Серця струни чарівні
І заграв, мов ріг фортуни,
Ріг фортуни знов мені.
І я хочу жити, жити,
Жить, щоб пити чарний сміх,
Сміхом серця щоб сп'яніти,
Жить для ласки, сліз і втіх.

33

Нанизались роки низкою намиста.
Арфа пробриніла в чарівних лісах.
Серце затужило сумом падолиста.
Тридцять три заграло осінню в очах.

.....

Яром повилася дорога терниста.

Лежить киця на печі,
Вигріває боки,
А круг неї котенята,
Малі, сліпоокі.
Баба мнишок напекла.
Дай одну хоч киці!
Та бабуся не дала –
Мнишки на полиці.
Лежить киця на печі,
Думає про мишку,
Як зловити уночі

Або вкрасти мнишку.
Котенята хочуть їсти,
А ніхто не дав...
Котенята сліпоокі
М'явкають: м'яв, м'яв...

Моє лице блідо-зелене, жовте,
І сам я, сам такий чудний,
Нате, нате, лице скровте
І скажіть мені: не гний.
Скровте, з'юште! На дорогу
Покладіть мене на брук.
Я любив оту убогу,
Що смоктав її павук.

Один сірник і вже... руїни,
І вже вугілля славних міст
Та чад.
Дим в'ється.
І хтось в полатаній свитині
Сміється,
І вис пес, поклавши хвіст
Під зад.

Ранком
Стало дніти.
Проснулись діти.
Їсти!...
Ач, які моторні!
Чорні
Вісті.
Ні шматочка.
А снилася булоцця.
Біла,
Пухка
Така, як їв на пасху...
Сльоза скотилась
На запаску
Матері.

Орел

На скелі високій край степу,
З – під низу, де море гуло,
Не ждучи ніяку халепу,
Орляче гніздо там було.
У тому гнізді, мов цариця,
Гнівна і ласкава, і зла,
Чекала з здобиччю орлиця
З безкрайнього степу орла.
Дивилась на степ і на море,

Було пречуття в голові,
Бо чула вона якесь горе,
Та тільки ніяк не в траві.
А там вже стрілець підкрадався,
Не знала орлиця того,
В високій траві він ховався,
І очі блищали його.
Над краєм гнізда вже орлиця.
І от ...засвистіла стріла,
Мов камінь, степова цариця
Упала і мов не жила.
А з степу орел вже вернувся,
За ним у повітрі гуло...
Стрілець же в траві заховався,
Йому це байдуже було.
Орел вже орлицю гукає,
Та заклики тії дарма.
Орлиці і досі немає,
Трава ж не розкаже – німа.

«Підвієся чорнозем і дивиться в вічі.» П.Тичина

Пішов на річку в темну ніч
І ополонку прорубав,
А він прийшов і віч –на –віч
Із запитанням своїм став:
Чи умиться, чи втопиться
До річки поночі прийшов?
Той не смів і подивиться,
Так і захолов.

НА УЗЛІССІ

Впали, простяглися довгі чорні тіні,
Досягнули серця. Сонечко зайшло.
Солов'ї поснули. Ночі горобині...
Може, мені снилось? Може, не було?
Може, моє сонце ще і не зайшло?
Ще сьогодні зранку колосилось жито,
А як тільки сіло сонечко, зайшло,
Серп узявсь до праці так несамовито,
І надвечір жита наче й не було...
Може. моє жито ще не проросло?...

Я бачив сьогодні, як сонце вставало
В блакитному небі в величній красі.
Я бачив, веселкою сонечко грало
На квітах в срібляній росі.
Я чув, як шепталися радісно трави,
Я бачив, як мліли чомусь-то вони

І сонцю казали про зорі яскраві,
Що їм навівали таємні сні.
Що квітам і травам, той сон мені снився
В таємній, величній надземній красі,
Той сон розгадати давно я нудився,
Та ніч все ховала в росі.
Аж сонце сьогодні таїну відкрило,
Я глянув на росу, і серце зомліло,
І квіти і трави завмерли усі...

Перед дощем

Заклекотав, зітхнув і сів в гніздо лелека.
Залізла в щілину під скло, замовкла муха.
Шкварчить, мов сало, сонце, і стогне спека.
У груди тоскно уп'ялась, пече задуха.
Десь грізно загуло. І ось на небо латки
Розкидав вітер, на свиту мов би то кравець.
Сховало сонце вже і променів манатки,
І краплю першу забачив в стрісі горобець.

У полі зимою

Тут нема, нема нікого,
Нікогісінько нема,
Лиш до снігу до пухкого
Пригорнулася пітьма.
Тут не чути ні словечка,
І нема ніяких діл,
Молоком облита гречка,
Та не чуть гудіння бджіл.
Тут одна ти королівна,
Королівонько зима,
І ласкавая, і гнівна,
Не чекаюче сама.
Сніг, мов гречка та, розцвівся,
Поле жнив майбутніх жде.
І, здається, заблудився
Гречкосій... Бо щось не йде.

На узліссі

Чорною хмарою сонце запнулось,
Із лісу на поле посунулась тінь,
До сяйва далеких вечірніх тремтінь
Важко зітхнулось.
Хто ж мені скаже, в якому то краю
На небі ніколи ні хмарки нема?
Чого то зітхнула зі мною пітьма –
Сам я не знаю.
Небо зірками до мене всміхнулось
«На ясному сонцю й то бо є плями»,
Хруснула гілка суха під ногами,
Важко зітхнулось.

Ранок

Золоті, золоті
Ниточки
Конфеті
Кинуло сонечко
Діточкам.
Хлюп, хлюп з крученьки,
Зирк з хвилі...
Рученьки...
Цілує сонечко
Сни білі.
Сіп... Сіп... Маленькі
Дітоньки
До неньки
Несуть із сонечком
Квітоньки.

Зима

Небо гнітне, небо хмуре,
Вкрила землю сіра мла.
Сонце стало щось понуре
Й не дає свого тепла.
Все за хмари, хмари сірі,
Все втікає від землі,
Наче холодно без міри
І йому у сірій млі.
Наче спати, спати хоче,
А проснутись навесні...
Засипаючи шепоче
Хмарам сонечко у сні.
Дід мороз, мороз обутий
В білі чоботи, скрипить,
І ніхто ним не забутий,
Всіх він усміхом кріпить.
Вітер стогне, вітер плаче
Гірко в чорнім димарі.
Дерева у шати, наче
Повбирались, як царі.

У лісі надвечір єднаються тіні
Ох, лихо... Ох, лихо!
Так тихо, так тихо
Дрижать і шепочуть уста темносині:
«Тікаймо із лісу»... і тихо тікають.
Сміються прихильно.
І щільно, так щільно
Поля, луг і села вони обіймають.
Ми живем не в лісі. Завжди ми слідкуєм
Все за вами, люди...
Всюди...Всюди...Всюди...
Все життя ми знаєм...Вашу смерть вартуєм.

Усміхнулись тіні, села пригортають.
Спіть... Спіть... Сон – чаша вщертъ.
Спіть... Спіть... вартуєм смерть.
Ніч у селах. Тіні селам щось співають.

Нарешті діждались. Ну от так зима!
І сніжно, і скрипно, і вітру нема.
Надворі все тихо, і тільки мороз
Один мітингує і хоче погроз.
Все біло біляве, все біле кругом,
До хат поспішають підтюпки, бігом
Всі люди... Мов сором, що чорні такі –
На білому личку немов синяки.
До школи біжить ось мала дівчора,
І руки раденько мороз потира.
Лоскоче дітей він, за щічки щипа,
За носа потягне і каже: «Скупа
У тебе матуся. Бач, з носа тече,
А хустки не маєш...» І знову пече...
До школи проводить, лоскоче дітей
І нових погрозно чекає гостей.
Все біло біляве, все біле кругом,
І день, а здається послули всі сном.
Надворі все тихо, і тільки мороз
Один мітингує і хоче погроз.

Весна

Весна, сказало сонечко,
Весна, моя ти донечко,
Я умираю,
Зима сказала.
Весна, сказала річенька,
Весна, кивнуло личенько.
Руки дитячі
Запрагли вікна.
Весна, сказало серденько,
Весна, сказав дід тверденько,
І лізе з печі
І каже: весна.

Перед вечором

Втихли вітри, вмерли буйні,
Пісень не співають,
Стоять млини в чистім полі
Крильми не махають.
Тиша. Тиша. Мертва тиша.
Сонце припікає.
Небо ясне, ні хмаринки
І насміх немає.
Поле тихе, поле мертве.
Сонечко сідає

Йде пастух за чередою
На сопілку грає.

Вечір

Тіні. Сутінки . Ковтнув
Скалки, одгуки пісень
Вже востаннє мляво день.
Ось потігся, позіхнув,
Хмарно сплющив свої вії
І заснув.
Бем. Бем. Дзвін тугу сіє..
У вікні дівчатко мріє.
Сон. Примари. В курені
Тихо скрикнув хтось у сні.
Вечір в сутінки впурхнув
І заснув.

ТАЄМНА ТИ, ЯК НІЧ ОСІННЯ

Все що є в душі святого,
Що найкраще в світі є, —
Не шкодую я нічого,
Буде все нехай твоє.
Хай тобі поети мрії,
Серце збудять, що ще спить,
Хай відкриють очі вії
Душу темну освітить.

Мережу книжечку маленьку
Мережу цвіт моїх пісень
І граю тихо – потихеньку,
Неначе сонцем хмарний день.
Мережу книжечку і килим
Тобі до серця я стелю,
Де хочу бути я любим, милим,
Де хочу чуть твоє люблю.
Мережу книжечку тобі я,
Аби забула хоч на день,
Що за вікном там вітер віє,
І наш патлатий жовкне клен.

На греблі

Стою й чекаю. Хлюпотання
Лоскотне слухаю води,
У серці хлюпає бажання:
Хлюп, хлюп, прийди... Хлюп, хлюп, прийди.
На шляху нікого. Де ж вона?
Мов мухи, бджоли й оводи,
Хлюпочуть хвилі так до дна:
Хлюп, хлюп, прийди! Хлюп, хлюп, прийди!
І за хвилиною годину

Чекаю я. Лице бліде...
Хлюп, хлюп... Козаче, ждеш дівчину?
Хлюп, хлюп...іде. Хлюп, хлюп...іде!

Зустріч

Дзенькнуло серце.
Скалками зорь
Промінь ударивсь, розбився на склі.
Промінь розбився на хмарнім чолі.
Скалками зорь
Дзенькнуло серце.

Нарвав квіток, тебе чекаю,
А ти не йдеш по ці квітки.
Не простягну ж і я руки,
Листочки з квітів обриваю.
Стрункі до тебе гнуться лози,
До тебе шепче осока...
А нерухома ще рука.
Дивись, з квіток спадають сльози.
Хіба ж на те пишались квіти,
Красою, росами умиті,
Що я для тебе їх зірвав?
Я вже ті квіти... общипав.
Не простягай тепер руки –
Твої общипані квітки.

Таємна ти, мов ніч осіння,
Мов листя в лісі шелестіння,
І не весела, й не сумна,
І чи ти осінь, чи весна?
Чи знаєш ти святе кохання,
Душі моєї домагання?
Ні, ні! Ще ти не знаєш,
Бо серце в шмаття моє краєш.

Казка

Стійте, не руште, дивіться зі мною.
Не буду я правди таїть,
Чому так давно я не маю спокою,
Що душу мою так гнітить.
Дівчинонька, гляньте, стоїть серед гаю
Маленька красуня струнка;
У гай той зелений, великий без краю
Мене її манить рука.
Піду я, піду я ізнов, хоч і знаю,
Що там не знайду я її.
Я стану підходить і враз заридаю,
А дівчину – казку сховають гаї.
Вийду натомлений знову я з гаю,

Знов з'явиться постать струнка.
Дивіться! Дивіться... її я кохаю...
Он знов мене манить рука.

На спомин

Коли ніч у тебе буде,
Ніч безсонна і сумна,
Коли туга стисне груди,
В серце всмокчеться вона ---
Коли крила хто обкрає
Мрій укоханих твоїх,
Як серденько ще кохає,
І на вітер кине їх ---
Як не знайдеться нікого
У життьовій боротьбі,
Хто припав би до усього,
Співчував би хто тобі---
---Ти згадай тоді про друга:
«Він самотній, як і я...»
Бо і в мене в серці туга
Обвилася, мов змія.

Зеленить ялинка, зеленить надії,
Невідому піду зустрічать.
Марити буду, буду мовчати.
Цуциком серце хай буде скавчати.
І прудко і гостро хай очі – злодії
Забігають. Запалять свічки.
Там я в косу вплету їй стрічки.
Зеленить ялинка, зеленить надії.

Біля собору

Біля собору стрілись ми
І розминулись там.
Моїм шукаючим очам
Всміхнулися з п'ятьми
Далекі зорі і погасли.
Була ти в зустрічі німа,
Немов черниця та,
А в мене в серці золота
Струна кохання грала...
І розійшлися між людьми,
І буря хмари гнала...
Моїм шукаючим очам
Всміхнулися з п'ятьми
Далекі зорі і... погасли.
Біля собору стрілись ми
І розминулись там.

По прочитанні «Тартюфа» Мольєра
Я Валер, а ти Мар'яна,

В нас щось дивне зацвіло.
І щоразу серце тане –
Кожна зустріч радість – зло.
Лише служниці Дорини
Нам бракує на той час...
Молієровські картини
Так яскраві задля нас.

Снилось

Снилось літо. Сонця промінь
Пестував поля й луги.
Чулись пісня, сміх і гомін,
Чулось чайчине ки – ги.
Ти вела мене за руку
І співала ти пісень,
Колисала спати муку,
Привітала літній день.
Любий, глянь! Он квіти, квіти...
Побіжим! Ген – ген гайок.
Став? Знов хочеш? От який ти...
І цілуєш... Там вінок
Сплетемо ми! Дощик піде.
Побіжим! Тікаєм ми,
А назустріч неня їде
Біло – баскими кіньми.

Зимове

Візерунки на склі. Візерунки.
Руки у тебе сьогодні,
Руки у тебе холодні.
Візерунки на склі – поцілунки.
Хочеш погрітися – піч запалю?
Сміх загадковий – не хоче.
Загадковий сміх лоскоче...
Буде чорна тінь – тіней не люблю.
Заоблиш, не зітхай. Поцілунки
Щось твої такі холодні.
Не нагріюся сьогодні,
Як зимові на склі візерунки.

Без сподівань і без надій.
Холодне небо. Потиск рук.
Лоскотний сміх і лиходій
У серці сітку тче павук.
Навіщо потиск рук
У хвiртці мрій
Учора?
А сміх?
Коли для втіх
Душа короткозора,

Душа юнацька
У тінях мук.
Зненацька
Був то потиск рук?
У вас куйовдивсь на виду
Лоскотний сміх і ткав павук
Мене піймать. Я сам прийду...
Я хочу знов пить потиск рук.

На концерті

А хіба я знаю, що ота запаска
Шовкова, чи ні,
А хіба я знаю, що закрила ряска
Он отам на дні?
Боязко питаєш, чи тебе покину,
Чи розлучать нас?
А хіба я знаю, хмари куди линуть,
І що мимрить бас?
А хіба я знаю всі сліди шукання,
Що сховав асфальт?
А хіба я знаю, чи не про кохання
Заспіває альт?

В альбом

Не майстер я слова, яке б розбудило
У тебе сон – мрію чи струни в душі.
Я гілка з берези, що вітром зломило,
Що кинуло в воду й несе в комиші.
Не майстер я слова, яке б нагадало
Тобі Кулішівку і другі два дні,
Як серце у мене горіло, згорало
І сипало ніжно на тебе вогні.
Не майстер я слова в альбомі ж до того,
Де пишуть звичайно не щиро, а так...
Не хочу сказати тобі я нічого,
Бо в мене в душі одцвітається мак.
Не майстер я слова. Тому то, мій друже,
Коли перегорнеш оцей ти альбом,
Мене ти згадаєш спокійно, байдуже,
Без мрій, без зітхання й не схилиш чоло.

...Добрий вечір!
І вечір, і зорі, і тиша казкова,
І так до лиця тобі хустка шовкова...
Добрий вечір, дівчинонько чорноброва,
Добрий вечір!
Я до тебе не йшов – я до тебе летів,
Я здалеку почув твій закоханий спів.
На крайнебі уже промінь ‘станній згорів-
Добрий вечір!
В чарівному садку ми неначе в раю,

Налилось тут пісень в серце, в душу мою.
Усміхнися мені, дай – но руку твою.
Добрий вечір!

Ми вороги, а я люблю,
Я ворог твій, і любиш ти...
Тебе, тебе я загублю,
А може й згубиш мене ти.
Нам не зійтись. Ми вороги.
Одному з нас судилась смерть
І лють солодкої жаги...
Одному з нас всміхнеться смерть.

Щодень як віск я жовто тану,
Щодень горю, згораю я.
Я впав в безодню, я не встану.
І в'яне вже краса твоя.
Тебе устами не торкнуся,
Тебе я п'яно не нап'юся.
Де той веселий сміх дівочий,
Де жарти, гулянки, пісні?
Чого сльоза заслала очі,
Твої ті очі чарівні,
Що в мене серце відтяли,
Що в сіті мене заплели?
Нехай як віск я той розтану,
Як свічка, тілом догорю,
Красі ж вмираючій так рано
На найсвятішім вівтарю
Вогонь останній запалю.
Я так тебе, я так люблю.

Зелене свято

Лепехи наслала густо і доволі,
Клеченням до стелі стіни завила.
Як мала, пустує, сіла собі долі
І вінок сплела.
А зелена втома її затуляє,
Хочеться торкнутись личком лепехи...
Заблудився хрущик і гуде, кружляє
І нема...
-Ак – хи!
Іш, розгуйсь, козаче... і зловила жменя.
-На хвилинку, Галю, вийди у садок.
-Не пускає, Грицю, не пускає неня...
-Ну?...
-Зажди часок.
За вікно всю воду вилила з відерця.
-Неню, я швиденько принесу води...
Коло Гриця Галя... Чуєш, стука серце...

Руку дай сюди...
А вінка не знімеш? Я тебе боюся,
Он які у тебе очі, як вогні...

.....
Бачив все те батько, чула все матуся...
Згадки чарівні.
Тихо, тихо нічка зорі розтрусилася,
Соловейко пісню тьохкати почав.
Лепеха в кімнаті з клечанням тужила
Про садок і став.

Зустрінемося, як хмари,
В серцях ударить грім.
Не скаже потихеньку
Ніхто із нас – ходім!
Ходімо – но зі мною
Забуде пригадати,
Умитися росою,
Знов щастя виглядять.
Зустрінемося, як хмари,
Розійдемося ізнов
І на розпутті нашу
Розіпнемо любов.

З тюрми

До тебе не прийду.
І ґратки, і мури.
Ти будеш чекати самотно в саду.
Сьогодні не прийду.
Мури і ґратки. І ґратки і мури.
Як сонечко зайде і смеркне надворі,
Прийде кохана і буде чекать.
А зорі чи скажуть, чи скажуть їй зорі
Таїну, що ґратки і мури таять?
І шляхом літатимуть мрії у неї,
Вкриють чоло їй жахливі думки,
І буде чекати до ранку у Феї
Рука до стискання моєї руки.
До тебе не прийду,
Бо ґратки і мури...
Тіні у думках, думи в чаду...
Мури і ґратки. Ґратки і мури.

Плач, голубко... Тобою
Хтось погравсь і кинув так.
Так сипле мак
Журбою.
Плач... Лишенько з тобою!
Покотяться в сирітки
Сльози... Як з квітки

Роси.
Хтось погравсь і кинув так...
Так сипле мак
Журбою.

Прощались холодно. Мовчали.
Сміялись гостро битим склом.
Була зима, а я вже ранив
Толоку серця... Чув тепло.
Ти від'їжджала на grindжолах,
Немов з базару в монастир,
А нова сходила вже доля
До мене з гір... З зелених гір!

Півні

Півні проспівали й заснули.
Чогось я так спів їх люблю.
Він згадує давнє минуле,
Що нитку цих згадок гублю.
Здається, це сон був мені:
Ніч з зорями тихо шепталась,
Аж ось проспівали далекі півні.
Ти встала тоді й попрощалась.
І більше не бачив тебе я ніколи,
Про все, що було, ми забули...
Аж от і згадав мимоволі...
Півні проспівали й заснули.

В моїй душі заходить сонце,
І вже не зійде більш воно.
Запну, запну моє віконце,
Бо все тепер, все, все їдно.
Вже не розійдуться більш хмари,
Не прийде ранок більш ясний...
Мене оточують примари,
Примари чорні, навісні.
Я бачу, в серці опадає
Цвіт яблуневий чистоти,
Нірвана, бачу я, гойдає
Моє останнє – прости.
Бери – остання це перлина,
А я піду в Нірванин гай –
Моя любов і голубина
Моя ти мріє, все – прощай!

Анатоль ОЛІЙНИК РАННІ ПАРОСТКИ

Электронное издание БУЛ

Избранные страницы альманаха БУЛ

Из неопубликованного наследия поэта

*Выпуск посвящается 115-летию со дня рождения и 80-летию со дня смерти украинского поэта
А.А. ОЛИЙНИКА (1902-1936)*